

Received / Geliş
02.02.2017

Article History
Accepted / Kabul
06.02.2017

Available Online / Yayınlanma
25.03.2017

AGRICULTURAL WORKING LIFE AND RURAL MIGRATION IN TURKEY

TÜRKİYE'DE KIRSAL GÖÇ VE TARIMSAL ÇALIŞMA HAYATI

Ertuğrul GÜREŞÇİ¹

Abstract

Rural-urban migration in Turkey when has been started in 1950s, was realized due to various economic and social reasons. This type of migration is the largest cause arising from rural agricultural factors. Having a number of specific features of his working life in agriculture can lead to the economic and social problems in this sector. Such problems constitute the driving factor for rural migration. In this study, how the causes of migration of rural life among the agricultural work in Turkey on migration and is intended to reveal whether such an impact in what way.

Keywords: Rural migration, migration, agriculture, agriculte working

Özet

Türkiye'de 1950'lerde başlayan kırdan kente göçler, çeşitli ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak gerçekleşmiştir. Bu tür göçlerin, kırsaldan kaynaklanan en büyük nedenini, tarımsal faktörler oluşturmaktadır. Tarımdaki çalışma hayatının kendisine özgü birtakım özelliklerinin olması, bu sektörde ekonomik ve sosyal sorunlara da neden olabilmektedir. Bu tür sorunlar aynı zamanda kırsal göç için itici faktörleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'de kırsal göçün nedenleri arasında yer alan tarımsal çalışma hayatının bu tür göçler üzerine nasıl ve ne şekilde etki yaptığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklar incelenerek çalışmanın altyapısı oluşturulmuştur. Çalışmada, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde tarımsal çalışma hayatının zorluklarının kırsal göç için etkili bir faktör oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal göç, göç, tarım, tarımsal çalışma.

¹ Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniv. İ.İ.B.F., ispir_ert@hotmail.com

GİRİŞ

1700'lü yılların sonlarına doğru İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi, başta Batı Avrupa olmak üzere dünyanın diğer bölgelerine de zamanla aşama aşama yayılmıştır. Sanayi Devrimi sadece ekonomik hayatta değil sosyal ve kültürel hayatta da etkilerini kısa sürede göstermeye başlamıştır. Bu etkiler, ekonomik hayatta üretimin miktarını arttırırken üretim sürecinin daha da kısılmasına neden olmuştur. Ayrıca üretimde kullanılan insan gücü, makineleşme ile yeni bir boyut kazanmıştır. Benzer etkiler sosyal ve kültürel alanda da kendisini göstermiş, kırsal toplumun çözülmesi ve hızlı bir kentleşme süreci bu etkilerin oluşma sürecini hızlandırmıştır (Küçükkalay, 1997; Özden and Enwere, 2012).

Türkiye'de kırsal göç, 1950'li yıllardan sonra ekonomik ve sosyal gelişmeler doğrultusunda başlamış ve sonraki yıllarda artarak devam etmiştir. Kırsal göç sonucu, Türkiye nüfusu zamanla kırsal bölgelerden şehirlere doğru kaymaya başlamıştır. Böylece Türkiye'nin nüfus yapısı, kentsel öğeleri içeren bir değişim içerisine girmiştir.

Kırsal göç, Türkiye'de genel olarak köy, mezra, yayla veya diğer kırsal yerleşim birimlerinden şehir merkezlerine doğru olarak gerçekleşmiştir. Böylece 1950'lerden sonra şehir merkezlerinin nüfusları gerek miktar gerekse oransal olarak artmaya başlamıştır. Kırsal göçün nedenleri genel olarak itici ve çekici faktörler başlığında toplanmaktadır. Bu faktörler kendi içerisinde daha ayrıntılı olarak değerlendirilmekte ama genel olarak itici faktörler kırsalın tarıma dayalı ekonomik ve sosyal yapısından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Buna karşılık çekici faktörler ise kentin sanayi ve hizmetler sektörüne dayalı ekonomik ve sosyal yapısının oluşturduğu çekici faktörler etrafında toplanıp değerlendirilmektedir. Kır-kent ayrımında kullanılan ekonomik ve sosyal ölçütler, kentin lehinde oluşan daha doğrusu sanayi ve hizmetler sektörünün tarım sektörüne olan üstünlüğünden ve böylece kırsal göç için sebep oluşturabilecek faktörlerden kaynaklandığı söylenebilir (Güreşçi, 2011; Özdemir, 2012).

Çalışma hayatı, bir kişinin yürürlükteki mevzuat çerçevesinde, çalışma koşullarını ve bu koşullar çerçevesinde gösterdiği performansla alakalı bir durumu ifade etmektedir. Türkiye'de çalışma hayatı genel olarak 2003 yılında yürürlüğe giren 4857 sayılı İş kanunu kapsamında düzenlenmektedir. İlgili kanun yanı sıra yürürlükte buluna diğer çalışma hayatına giren mevzuatlarda gerek çalışan gerekse çalıştıran için son derece bağlayıcı nitelik taşımaktadır.

Çalışma hayatı yönünden tarım, sanayi ve hizmetler sektörü birbirinden oldukça farklı özellikler arz etmektedir. Bu farklılık, kırsal göç ile birlikte sanayi ve hizmetler sektörüne iş gücünün kayması ile daha da belirgin hale gelebilmektedir. Bu çalışmada, kırsal göç ile tarımsal çalışma hayatı arasındaki ilişki, kırsal göçün nedenleri ve sonuçları ile birlikte değerlendirilmiş ve sonuçların başta akademik olmak üzere iş çevrelerinde tartışılması amaçlanmıştır.

Çalışma, Türkiye'deki kırsal olgusuna dikkat çekmesi ve konunun tarımsal çalışma hayatı ile ilişkilendirilerek ortaya konulması bakımından önem arz etmektedir. Kırsal göç ile ilgili yapılan ve yapılacak saha çalışmaları için bilgi altyapısı olması bakımından söz konusu çalışmanın dikkate alınması beklenmektedir.

2. Tarım Sektörünün Özellikleri

Tarım, insanoğlunun en eski uğraşlarından birisidir. Avcılık ve toplayıcılık yapan insanoğlu zaman içerisinde çeşitli ekonomik, sosyal, coğrafi ve iklimsel nedenlerden dolayı tarımı yapmayı öğrenmişlerdir. Evcilleştirme, ıslah ve dolayısıyla tarımsal üretime geçen insanoğlu sosyo-ekonomik olarak ta gelişme göstermiştir. Tarım sektörü doğal şartlara dolaysız bağlılığı ile diğer sektörlerden oldukça farklı olup canlıya dayalı bir üretim şekli olarak değerlendirilmektedir. Bu yönü ile zaten tarım

sektörünün kendine has bir takım özelliklere sahip olduğu söylenebilir (Şenel, 1982: 34-119).

Tarım sektörünün doğal şartlara bağımlılığı ve canlı bir üretim olmasının yanı sıra kendisine has bir takım sosyo-ekonomik özelliklere de sahiptir. Bu özelliklere genel olarak aşağıdaki başlıklarda toplanabilmektedir: (Karagölge vd., 2011).

1. Risk ve belirsizlik diğer sektörler göre daha fazladır.
2. Sermayenin devri oldukça yavaştır.
3. Sermaye birikimi yetersizdir.
4. Sermayenin büyük bir kısmı canlı sermayeden oluşmaktadır.
5. Kullanılan sermayenin önemli bir kısmı öz sermayedir.
6. Ekonomik krizlerden çabuk etkilenmesine rağmen daha uzun süre dayanabilmektedir.
7. Gizli işsizlik vardır.
8. Makine kullanımı sınırlıdır.
9. İş bölümü ve ihtisaslaşmaya çok elverişli değildir.
10. Piyasa ile ilişkileri zayıftır.
11. Üretimi planlamak oldukça zordur.
12. Çalışma şartları oldukça farklıdır.

Yukarıda ifade edilen özellikler bir bütün içerisinde ele alındığında tarım sektörünün diğer ekonomik sektörler göre daha dezavantajlı olduğu bir gerçektir. Bu yüzden bir ülkenin gelişmişliği için kullanılan önemli bir ölçütte o ülkenin ekonomisindeki sektörlerin payı ölçütüdür. Genel olarak bir ülkede meydana gelen katma değer içerisinde oransal olarak tarımın payının düşük olması gelişmişlik göstergesi olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte, ekonomik göstergeler içerisinde kullanılan her bir değer (GSMH, MG, İhracat, vs) ölçütüne tarımın payının oransal olarak düşük olması istenmektedir. Ancak bunun da unutulmaması gerekir ki tarımın bu dezavantajlı özelliği ülkeden ülkeye farklılaşabilmektedir. Ülkeler geri kalmışlıktan, gelişmekte olan bir ülke seviyesine oradan da gelişmiş bir ülke standardına erişinceye kadar tarımında da önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerden en önemlisi tarım sektörünün ekonomideki oransal payının azalmasına karşılık meydana getirdiği katma değer artması şeklinde düşünülebilmektedir. Ülkeler gelişme trendine girdikçe tarım sektöründe, yabancı sermaye kullanım oranı artacak ve böylece piyasaya dönük kapitalist işletmeler şekline dönüşebilecektir. Bu dönüşüm aynı zamanda tarım sektöründe, işletmelerin genişliği ve sayısını da değiştirebilecektir. Bu değişimler işletme bazında aşağıdaki şekillerde görülebilecektir (Ayyıldız, 1992; 92-102).

1. Ortalama işletme genişliği büyüyecektir,
2. İşletme sayısı azalacaktır,
3. İşletmelerin yabancı sermaye kullanımını artacaktır,
4. İşletmelerin yabancı işçi kullanımını artacaktır,
5. Piyasaya dönük işletmeler haline dönüşecektir,
6. Karma işletmeler uzmanlaşmış, işletmeler haline dönüşecektir.

3. Tarım Sektöründe Çalışma Hayatı

Tarım sektörünün teknik, ekonomik ve sosyal özellikleri dikkate alındığında diğer sektörlerden oldukça farklı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu gerçek çerçevesinde tarım sektörü ele alındığında çalışma hayatı yönünden de diğer sektörlerden oldukça farklı özellikler taşımaktadır. Özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde piyasaya dönük olmayan ve küçük aile işletmelerinde faaliyetlerini devam ettiren tarım

sektöründe çalışma hayatının kendine özgü bir takım değerlere sahip olduğu bilinmektedir (Güreşçi, 2013; Korkmaz ve Güreşçi, 2002).

Büyük ölçüde küçük köylü işletmelerinde faaliyetlerini devam ettiren tarım sektöründe çalışma hayatı aşağıdaki özellikleri genel olarak taşımaktadır (Doğan vd; 2015).

1. Çalışma ortamı: Tarım sektöründe çalışanlar genel olarak bitkisel, hayvansal veya karma işletmelerde çalışmaktadır. Bu işletmelerin birçoğu ekstansif işletmeler olup genel olarak kırsal bölgelerde bulunmaktadır.
2. Faaliyetler: Tarım sektöründe küçük işletmelerde çalışanlar genel olarak her türlü tarımsal faaliyetleri yapmakta ve yapmak zorunda kalmaktadır. Bu durum ihtisaslaşmış tarım işletmelerinde ortadan kalkabilmektedir.
3. Çalışmaların özellikleri. Tarım sektörünün özellikle küçük aile işletmelerinde yapıyor olması bu sektörde aile işgücünün kullanılmasına neden olabilmektedir. Aile içerisinde küçük-büyük, kadın-erkek kısaca herkes her işi yapabilmektedir. Klasik Anadolu tarımında yer yer geleneksel olarak tarım işletmelerinde erkek veya kadının iş tanımı yapılsa da bu formal bir yapıda değildir.
4. Çalışanların ve iş yerinin tanımlanması: İş hayatında işveren, işçi ve iş yeri tanımı açıkça yapılsa da tarım sektörü genel olarak bu tanımın dışına çıkabilmektedir. Küçük aile işletmelerinde işveren genel olarak aile reisi olup bir ücret karşılığı işçi çalıştırmamaktadır. Benzer şekilde işçilerinde bir işverene ücret karşılığı çalışma olanağı bulunmamaktadır. Üstelik tarım sektöründe işveren ve işçi arasında çalışma şartlarını, ücreti veya süresini tanımlayan herhangi bir hizmet sözleşmesi bulunmamaktadır. İşçi ve işveren yönünden önemli ölçüde farklılığı bulunan tarım sektöründe iş yeri tanımı da doğal olarak bu tanımlara göre çalışanların iş yapabildiği bir yer olmamaktadır. Genel olarak tarımsal faaliyetlerin yapılabildiği kapalı veya açık her yer iş yeri olarak değerlendirilebilmektedir.
5. Çalışma süresi: Gerek tarım sektörünün genel özellikleri gerekse Türkiye gibi ülkelerde tarım sektörü düzensiz şekilde yapılmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle tarımda iş süresi konusunda diğer sektörlerde olduğu gibi bir sınırlama yapılması oldukça zordur. Günün her saati veya yılın her günü tarım sektöründe iş gücüne ihtiyaç duyulabildiğinde zaman veya süre sınırlaması çoğu kez mümkün görülmemektedir.

Tarım sektörü genel olarak risk ve belirsizliğin olduğu bir sektör olup büyük ölçüde açık alanda yapılan ve aile iş gücüne dayanan bir üretim sistemi olarak faaliyetini sürdürmektedir. Bu durum elbette ki geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeler için büyük ölçüde söylenebilmektedir.

4. Türk Tarımının Genel Özelliklerindeki Değişim

Cumhuriyetin ilk yıllarında tarıma dayalı bir ekonomik yapıya sahip olan Türkiye'nin zamanla bu yapısında dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmelere paralel değişimler olmaya başlamıştır. Bu değişimler genel olarak aşağıdaki başlıklarda toplanabilir: (Ayyıldız, 1992: 32-140).

1. Toplam nüfus içerisinde tarımsal nüfusun oransal olarak azalması,
2. Toplam çalışan nüfusu içerisinde tarımda çalışanların oransal olarak azalması,
3. Tarımsal üretim tekniğinin gelişmesi,
4. Gayri Safi Milli Hasıla'da ve Milli Gelirde tarımın payının oransal olarak azalması,
5. Dış ticarete tarımın payının oransal olarak azalması,
6. Tarımsal işletme bazlı değişiklikler,

- Toplam işletme sayısının azalması,
- Ortalama işletme genişliğinin artması,
- İşletmelerin kullandığı yabancı sermaye oranının artması,

Yukarıda ifade edilen bu değişimler Türk tarımında küçük, köylü aile işletme yapısına dayalı olan yapıyı biraz daha fazla piyasaya dönük kapitalist tarımsal yapıya dönüştürdüğü söylene de Türk tarımı halen daha,

- Devlet desteğine dayalı,
- 4857 sayılı İş kanunu kapsamı dışında çalışan yapısı,
- Devam eden altyapı sorunları,
- Yetersiz örgütlenme ana temalı sorunları ile karşı karşıyadır.

5. Türk Tarımında Çalışma Hayatı ve Yasalar

Türkiye'de tarımda çalışanların sayısı oransal olarak yıldan yıla azalsa da halen daha sayıca kayda değer bir durumdadır. Mart 2014-2015 Mevsim Etkilerinden arındırılmamış temel iş gücü göstergelerine göre Türkiye'de 15 yaş üstü toplam 57 609 000 kişinin yaşadığı ve bu kişilerin 29 022 000'inin istidam edildiği ve bu istidam içinde tarımda istidam edilenlerin sayısının 5 193 000 kişi olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri, Mart 2014 - 2015

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
(Bin)						
15 ve daha yukarı yaştakiler						
Nüfus	56 718	57 609	28 014	28 451	28 704	29 157
İşgücü	28 330	29 022	19 782	20 085	8 548	8 937
İstidam	25 583	25 953	17 979	18 165	7 604	7 787
Tarım	5 315	5 193	2 887	2 855	2 427	2 339
Tarım dışı	20 268	20 759	15 091	15 311	5 177	5 448
İşsiz	2 747	3 069	1 803	1 920	944	1 150
İşgücüne dahil olmayanlar	28 388	28 587	8 233	8 366	20 155	20 221
(%)						
İşgücüne katılma oranı	49,9	50,4	70,6	70,6	29,8	30,7
İstidam oranı	45,1	45,0	64,2	63,8	26,5	26,7
İşsizlik oranı	9,7	10,6	9,1	9,6	11,0	12,9
Tarım dışı işsizlik oranı	11,6	12,6	10,4	10,8	15,1	17,2
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	54,5	55,0	75,8	75,8	33,1	34,1
İstidam oranı	49,1	49,1	68,8	68,4	29,3	29,6
İşsizlik oranı	9,9	10,8	9,3	9,7	11,2	13,1
Tarım dışı işsizlik oranı	11,7	12,6	10,4	10,8	15,1	17,3
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı	16,7	18,6	15,7	16,6	18,8	22,2

Kaynak: TÜİK, 2015.

Türkiye'de tarımda çalışanların sayısının oldukça yüksek olması ve çalışma şartlarının yasal düzenlemeler ile yeterince korunamaması bu sektörde ciddi problemlere neden olabilmektedir. Öyle ki bu sorun yapılan birçok kırsal göç ile ilgili çalışmada göçün nedenleri arasında gösterilmektedir.

Çalışma hayatı ile ilgili olarak yapılabilecek en güvenilir düzenlemeler yasal düzenlemelerdir. Batı Avrupa'da başlayan Sanayi Devrimi sonrası gelişmeler ekonomik ve sosyal yaşamı da yakından etkilemiştir. Özellikle üretimden payını almak isteyen emekçilerin çeşitli şekillerde yapmış olduğu çağrılar zaman içerisinde karşılığını bulmuş ve ilk yasal düzenlemeler bu ülkelerde yapılmaya başlanmıştır.

Türkiye'de çalışma hayatı ile ilgili düzenlemelerin tarihi geçmişi Cumhuriyet öncesine dayanmaktadır. 1865 yılında çıkarılan Dilaver Paşa Nizamnamesi ve 1869 yılında çıkarılan Maden Nizamnamesi, çalışma hayatı ile ilgili yapılan ilk düzenlemeler olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyet sonrası ise çalışma yaşamını düzenleyen bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar sırasıyla aşağıda ki gibidir: (Güreşçi, 2013).

1. 1936 yılında çıkarılan 3008 Sayılı İş Kanunu,
2. 1967 yılında çıkarılan 931 Sayılı İş Kanunu,
3. 1971 yılında çıkarılan 1475 Sayılı İş Kanunu
4. 2003 yılında çıkarılan ve yürürlükte olan 4857 Sayılı İş Kanunu,

Bu düzenlemelerin tarım ile ilgili olan ortak yönü; yapılan hiçbir yasal düzenlemenin tarım çalışanlarını tam olarak yasa kapsamına almamış olmalarıdır. Bunun en önemli nedeni tarımdaki çalışma şartlarının farklılığı olduğu ileri sürülmektedir. Özellikle tarımda, iş yeri, işçi, işveren, çalışma süresi ve ücret konularının oldukça farklı olması yasal düzenlemeler kapsamında diğer sektörlerle birlikte tarımın anılmamasına neden olmuştur. Bu durumda Türkiye'de tarımda çalışanlar için müstakil ve kapsayıcı bir yasal düzenlemenin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak Türkiye'de geçmişten günümüze değin tarımda çalışanları kapsayan bazı yasal düzenlemelerin de yapıldığını söylemek gerekir. Bunlardan bazıları sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. 1963 yılında çıkarılan Sendikalar Kanunu, 1983 yılında çıkarılan 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu, 1983 yılında çıkarılan 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ve 2006 yılında çıkarılan 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunlarında tarım işçileri dolaylı olsa da yer almıştır.
2. 1983 tarihli 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu,
3. 1983 tarihli 2925 Sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu,
4. 2001 tarihli 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikalar Kanunu,
5. 2012'de yasalaşan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu,

Yukarıda ifade edilen yasal düzenlemelerin birçoğunda tarımda çalışanların durumları mevsimlik tarım işçileri veya bazı özeli sınırlamalar getirilerek düzenleme kapsamına alınmaya çalışılmıştır.

6. Tarımsal Çalışma Hayatı ve Kırsal Göç

Kırsal göç ile tarımsal faktörler arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kırdan kente göç edenlerin, kırsal bölgelerde yapmış olduğu temel ekonomik ve sosyal faaliyetin tarım olması başlı başına bir değer taşımaktadır. Tarımsal üretimin genel olarak yapısından kaynaklanan bazı sorunlar kırsal göç için itici faktörleri oluşturmaktadır. Bu itici faktörler tarımsal üretimin diğer sektörlerle göre daha dezavantajlı olmasından kaynaklanan faktörler olarak tanımlanabilmektedir. Tarımda üretim artışının sınırlı olması, risk ve belirsizliğin fazla olması bu sektörü, nüfus ile üretim artışı arasında bir ters ilişkiye zorlayabilmektedir. Bu nedeler kırsal bölgelerde tarımsal faaliyetlere bağlı olarak yaşayan nüfusun ekonomik gelişme seyrinde tarımı terk ettikleri veya göç edebildikleri genel bir kabul olarak değerlendirilmektedir (Güreşçi, 2014).

Tarımsal çalışma hayatı tarımsal üretimin doğal olarak tarımsal yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yaşamın güçlüğü kırsal göç için belirleyici bir neden olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kırsal göç ile tarımsal çalışma hayatı arasında ilk olarak nedensel bir ilişki doğurmaktadır.

Kırsal göç, itici faktörlerin kırsal bölgelerde tarıma bağlı olarak gelişmesiyle oluşmaktadır. Bu itici faktörler tarımda çalışanlar için aşağıdaki başlıklarda toplanabilir: (Güreşçi, 2013).

1. Düşük gelir ve düşük gelir beklentisi,
2. Açık ve gizli işsizliğin sürekli ve yoğun olması,
3. İş bölümü ve ihtisaslaşmaya müsait olmaması,
4. Ücret ilişkisinin son derece zayıf olması,
5. Büyük ölçüde kendi hesabına çalışanlardan oluşması,
6. Büyük ölçüde sosyal güvenceden yoksun olmaları,
7. İş riskinin fazla olması,

Yukarıda ifade edilen özellikler bir bütün olarak değerlendirildiğinde tarımda çalışma hayatı diğer sektörlere göre oldukça dezavantajlı olmaktadır. Bu dezavantajlı durumdan kurtulmak için ilk fırsatta tarım sektöründen kopuşlar başlayabilmekte ve bu Türkiye örneğinde olduğu gibi kırsal göçe neden olmaktadır. Ayrıca ülkemizde mevsimlik iş gücü hareketliliği de tarımda çalışma hayatının zorluklarını ortaya koyabilmektedir. Özellikle iş gücünün yoğun olarak kullanıldığı endüstri bitkilerinin tarımında ihtiyaç duyulan bu iş gücünün çoğu kez ilkel şartlarda yaptığı yolculuklar ve çalışma şartları çoğu kez ülke gündemine gelebilmektedir (Tacoli vd. 2015).

Kırsal göç ile ilgili yapılan birçok akademik çalışmada, kırsal göçün nedenleri arasında tarımsal faktörler gösterilmekte ve özellikle tarımdaki çalışma hayatının zorlukları ve bu sektörde çalışanların sosyal güvenceden yoksun oluşları kırsal göç için itici bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Tarımsal çalışma hayatının zorlukları ve etkileri kırsal göç sonrası da etkili olabilmektedir. Bu yönü ile kentsel yaşama özellikle çalışma hayatına uyumda ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır.

Kırsal göçün en önemli sonuçları kendisini kentsel bölgelerde göstermektedir. Bu sonuçlar kent yaşamında gerek kendileri gerekse kentliler için yeni sorun alanlarını da oluşturmaktadır. Bu sorunlar genel olarak çarpık kentleşme, kentsel işsizlik, varoşlar, kır-kent çatışması ve alt yapı hizmetlerindeki sorunlar şeklinde kendisini göstermektedir.

Kırsaldan kente göç edenlerin tarımsal çalışma yaşamından daha uzmanlık veya mesleki deneyim isteyen ihsaslaşmış sektörlerde istihdam edilmeleri oldukça zordur. Bu yüzden kırsaldan kente göç edenlerin kentsel çalışma ortamına uyumları bir geçiş dönemi içerisinde ele alınması gereken bir konu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kırdan kente göç edenlerin kentte vasıfsız işlerde ve sosyal güvenceden yoksun çalışmaları da kentin ekonomik ve sosyal yaşamında varoşların oluşmasına neden olmakta ve kentsel işsizliğe katkı sağlamaktadır (Bahar ve Bingöl, 2010).

7. Sonuç ve Öneriler

Sanayi Devrimi ile Batı Avrupa'da başlayan ekonomik ve sosyal değişim ve dönüşüm etkisini sonraki yıllarda diğer ülkelerde de göstermiştir. Bu etkilerden birisi de kırsal toplumun çözülmesi ve kentlere doğru göç etmesi şeklinde özetlenmektedir. Türkiye 1950'li yıllardan sonra tanıştığı kırsal göç gerçeği ile günümüze değin yaşamaktadır.

Kırsal göçün, Türkiye'de çeşitli nedenleri ve sonuçları bulunmaktadır. Bunlar gerek kırsal hayatı gerekse kentsel hayatı yakından etkileyebilmektedir. Kır-kent ayrımının en önemli unsurlarından birisi de çalışma yaşamındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bu farklılıklar tarımdan kaynaklanan ve kırsal göçün nedenini de oluşturan farklılıklar olarak nitelendirilmektedir. Kırsal göç sonrası kentsel çalışma yaşamına uyum oldukça zor olmakta ve kentsel hayat bu durumu uzun süre sindirememektedir. Kırsaldan kente göçün kentsel planlama ve tarım politikaları ile eş güdümlü bir şekilde yapılması oldukça önemlidir. Kırdan kente göç edenlerin tarımsal çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların benzerini kentsel yaşamda da karşılaşmaları muhtemeldir. Ancak kentsel istihdamda kalifiye eleman ihtiyacının kırdan göç edenlerden karşılanması için belirli düzeyde plan ve programlarda mesleki eğitimlerin göç edenler üzerinde uygulanması olumlu sonuçlar doğurabilecektir.

Kaynakça

- Ayyıldız, Tayyar. (1992). *Tarım Politikası Genel Politikalar ve Türkiye'de Durum* Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 620, s.283, Erzurum.
- Bahar, O., Bingöl, K. (2010). Türkiye'de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 15(2), 43-61.
- Doğan, Z., Arslan, S., Berkman, A.S. (2015). Türkiye'de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları: Tarihsel Bir Bakış. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(1), 29-41.
- Güreşçi, Ertuğrul. (2014). *Kırsal Göç, Tarım ve Toplum Üzerine Köşede Kalan Yazılar*, Semerci Yayınları, s.142, İstanbul.
- Güreşçi, Ertuğrul. (2013). İş Hukuku Kapsamında Tarımda Çalışanlar, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, Sayı: 7; 122-139.
- Güreşçi, Ertuğrul. (2011). Kırsaldan Kente Göç Edenler Üzerine Bir Araştırma: Kemalpaşa-İspir Örneği, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 7, s.107-122.
- Karagölge, Cahit. Kızıloğlu, Semiha., Yavuz, Orhan. (2011). *Tarım Ekonomisi Temel İlkeleri*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 801, s.201, Erzurum.
- Korkmaz, Fahrettin ve Güreşçi, Ertuğrul. (2002). Tarımda Çalışanların Yasal Durumları ve Uluslararası Boyutlara Göre Değerlendirilmesi, *Türktarım Dergisi*, Sayı: 144, 65-67.
- Küçükcalay, A.M. (1997). Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, s.51-68.
- Özdemir, H. (2012). Türkiye'de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 30, s.1-18.
- ÖZDEN, K. and ENWERE, C. (2012). Urbanization and its Political Challenges in Developing Countries, *Eurasian Journal of Business and Economics*, 5 (10), p.99-120.
- Şenel, A. (1982). *İlkel Topluluktan Uygur Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik Toplumsal Düşünsel Yapıların Etkileşimi*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 504, s. 323., Ankara.
- TÜİK, (2012). Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri, Ankara.
- Tacolı, C., Mc.Graham, G., Sattertwaite, D. (2015). Urbanisation, Rural-Urban Migration and Urban Poverty, *IIED Working Paper*, UK.